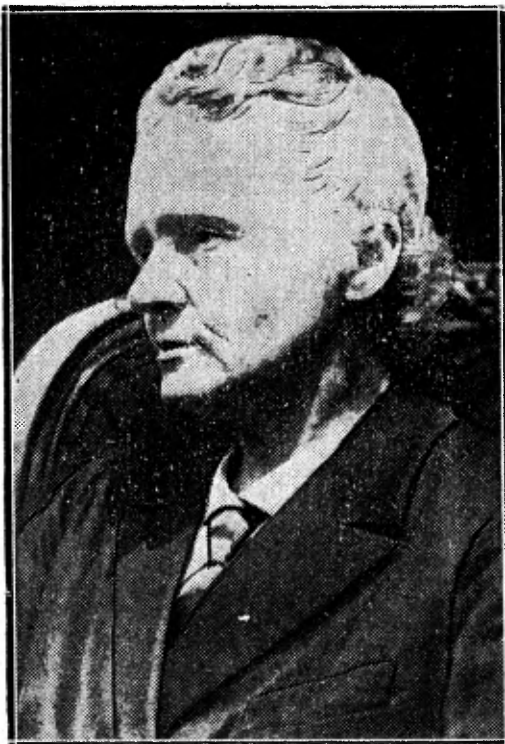

MEVROUW CURIE,

door NANNIE VAN WEHL.

Ik zie haar voor me, alsof ik haar ken, omdat ik al sedert jaren zooveel over haar in de tijdschriften en kranten heb gelezen. Die moeten het ook altijd over haar uiterlijk hebben, omdat dat zoo'n allerwonderlijkst contrast maakt met wat ze is. Ze is de grootste vrouwelijke geleerde ter wereld, ze is de beroemdste scheikundige van alle tijden. Ze is de eenige geleerde, die *tweemaal* den Nobelprijs heeft gewonnen — die groote som geld, die elk jaar uitgekeerd wordt uit de nalatenschap van ingenieur Nobel, aan enkele personen die uitmunten in een bepaald vak.

En ze ziet eruit als een heel klein oud, zwak vrouwtje, in de allereenvoudigste zwarte kleeven, bijna armoedig. — Zóó in-eengedoken, zoo schuchter, zóó armoedig, dat niemand 't in zijn hoofd zou krijgen, uit zichzelf te raden, dat dat de wereldberoemde mevrouw Curie is.

Hetgeen ook haar innige wensch is. Ze wil geheel onopgemerkt blijven en heeft een geweldige hekel aan allen eerbetoon.

Haar leven is „vreemder dan de vreemdste roman”, zooals Wetenschappelijke Bladen van haar zegt.

7 November 1867 werd ze te Warschau, in Polen geboren. Haar meisjesnaam is Maria Slodawaski. Ze is dus nu 63 jaar oud. Haar vader en moeder waren héél arm — haar vader was onderwijzer en het gezin werd groot. Zij was de oudste. Toen ze 8

jaar was, stierf haar moeder. Maria was toen net als ze altijd gebleven is, klein en zwak. Maar met de bewonderenswaardige geestkracht en de groote toewijding, die ze haar leven lang getoond heeft, deed ze zooveel ze kon voor haar vader en de broers en zusters. Ze zorgde, dat allen goed aan 't leeren kwamen en bleven en leerde zelf alles, wat maar mogelijk was in haar omstandigheden. Zoo kon ze, heel jong nog, een betrekking krijgen als gouvernante. In Rusland. Ze gaf haar leerlingen les in Fransch, Latijn en muziek. Haar vurige geest had niet genoeg aan het kalme bestaan van een gouvernante bij voorname menschen — ze ging zich met de politiek bemoeien. In dien tijd was het in Rusland héél onrustig en strenge maatregelen werden genomen tegen ieder, die men van opstandige neigingen ook maar verdacht. Al heel gauw kreeg de politie argwaan tegen de vurige Maria Slodawaski. Gelukkig zag ze het gevaar zelf al in — en vermomd vluchtte ze naar Parijs. Toen ze eenmaal in Parijs was, had ze nog maar een klein beetje geld bij zich en er begonnen tijden voor haar van de allerdiepste armoede. Maanden leefde ze van niets dan zwart brood in melk geweekt. Ze zocht werk.

Nu was ze in de jaren in Rusland van scheikunde gaan houden en had het plan opgevat, scheikunde te gaan studeeren, als ze er maar eenigszins de gelegenheid toe kreeg. Maar hoe moest zij, het straatarme meisje, aan lessen komen? Zij, die voor geen arbeid terugdeinsde, wist er wat op. Ze zocht een postje als hulp in een laboratorium en kreeg zoo iets in het lab. van Professor Lippman. Daar moest ze voor de kachels zorgen en flesschen spoelen.

In de eerste dagen al verrichtte ze uit zichzelf enkele echte laboratorium-bezigheden, omdat er een assistent niet was. Dat deed ze zóó, dat professor Lippman dadelijk zag, dat hij een heel bijzonder meisje voor zich had. Hij hielp haar voort, zooveel hij kon en bracht haar in kennis met een van zijn talentvolste leerlingen: Pierre Curie.

Pierre Curie was in 1859 in Parijs geboren. Hij was dus acht jaar ouder dan Marie. Pierre en Marie werden twee kameraden, vereenigd door hun geestdrift voor de scheikunde. Hard togen ze aan 't werk. Ze kregen elkaar lief en verloofden zich, maar ze waren zóó arm, dat 't nog lang duurde, eer ze geld genoeg hadden om te trouwen. Toen ze eenmaal getrouwd waren, kregen ze twee dochters: Irene en Eva.

Wetenschappelijke Bladen zegt van het echtpaar Curie: „Nooit is er in de wetenschap zulk een innige samenwerking van twee menschen geweest.” De geleerden zijn het er over eens, dat *de* groote ontdekking van de Curies, de ontdekking die hen beiden wereldberoemd heeft gemaakt en die voor de menschheid zóóveel beteekent: de ontdekking van het radium, *nooit* door één mensch gedaan had kunnen worden. Door twee, en dan alleen door twee, die zóó geheel en al aan elkaar verbonden waren als Pierre en Marie Curie: één ziel, één gedachte.

Een professor Becquerel had in pekblende, een delfstof, radio-actieve eigenschappen ontdekt. Radio-actief wil zeggen: doorstralend, warmtegevend. Pierre en Marie gingen nu in pekblende zoeken naar het bestanddeel, dat die stralen en warmte gaf. Hun laboratorium was een oud gebouw, een soort loods met glazen dak. 's Zomers gloeiend heet, 's winters ijskoud. Niet eens afdoend beschut tegen den regen. Noch Pierre, noch Marie waren goed gezond en ze leden zéér door deze ongemakken. En toch volbrachten deze twee menschen in twee jaar een ontzaggelijk werk. Ton na ton harde pekblende werd vermalen tot poeder, werd met scheikundige middelen vermengd, gekookt en na twee jaar kon er *radium* getoond worden, afgescheiden uit al die tonnen en tonnen pekblende.

Radium gaat maar bij milligrammen. Heden ten dage, nu men er alles op gezet heeft om deze stof, die als een wonder is, die zooveel heil al aangebracht heeft voor de menschen en waarvan nog véél meer heil verwacht wordt, als men nog maar weer verder studeert en proeven neemt — heden ten dage is de jaarlijksche opbrengst aan radium nog maar 10 gram, ter waarde van — anderhalf millioen gulden.

In 1898 deden de Curies hun ontdekking, waarvoor ze den Nobelprijs voor scheikunde kregen van dat jaar, die ze toen nog met een andere scheikundige moesten deelen.

De Curies werkten door en leverden radium aan de wereld. Het radium wordt gebruikt in de geneeskunde, en het kan kwaadaardige gezwellen genezen, die anders den dood van den lijder veroorzaakt zouden hebben. Maar het kan slechts door geneeskundigen gehanteerd worden, want het heeft óók verschrikkelijke verwoestende eigenschappen. Hoeveel slachtoffers zijn er niet gevallen onder de geneesheeren, die met de tooverstof aan het werk gingen en toch eerst proeven moesten nemen! En nu nog leest men in de kranten soms van een dokter, wien een vinger of een arm is afgezet, omdat hij te lang proeven had gedaan met radium.

In ons land wordt het radium als geneesmiddel toegepast in het Antonie-van-Leeuwenhoekhuis in Amsterdam.

Pierre Curie was hoogleeraar aan de Sorbonne, de beroemde Hoogeschool van

Parijs. Marie Curie heeft daar twee doctorstitels gehaald en was hoogleeraar aan de Universiteit voor Vrouwen te Sèvres.

Toen — gebeurde er iets verschrikkelijks. In 1906 werd Pierre Curie op straat overreden door een huurrijtuig en stierf.

De Curie's hadden altijd stil en teruggetrokken geleefd. Maar van dien tijd af ging Marie Curie in nog grooter afzondering leven. Ze wijdde zich uitsluitend aan haar huishouding, aan de opvoeding van haar dochttertjes en aan haar werk. In dien tijd wist een krantenman iets van haar levenswijze te weten te komen en vertelde in de N. Rott. Crt. dat ze zelf haar inkoop voor haar huishouding deed, zooals elke andere Fransche vrouw; dat ze de wel zéér eenvoudige kleeren van haar en haar kinderen zelf maakte, dat ze zelf alle kousen stopte en vaak zelf de wasch deed.

Eva nam ze bij zich in het laboratorium en die is ook nu nog haar steun. In Irene zag ze keker geen aanleg genoeg voor het wetenschappelijk werk.

Na den dood van haar man werd ze in zijn plaats hoogleeraar aan de Sorbonne. Ze spreekt goed Fransch, maar nog altijd met een sterk Poolsch accent. Haar lessen zijn echt professoraal: „Stokstijf staat ze daar, als een priesteres der Wetenschap — over haar gelaat de kille adem van het allerscherpste verstand.”

In 1911 kreeg ze weer den Nobelprijs, en nu zij geheel alleen.

Toen de oorlog uitbrak, stelde ze haar werk en haar persoon dadelijk in dienst van Frankrijk. In de hospitalen moest het radium zijn zegenende werking kunnen uitoefenen. Zelf pakte ze telkens haar instrumenten bij elkaar en trok er op uit, waarheen ze geroepen werd. Was er geen chauffeur voor haar — ze chauffeerde zelf.

Ze maakte een reis naar Amerika, daartoe uitgenoodigd door verschilende wetenschappelijke instellingen en ontving uit de handen van president Harding eenige grammen radium, een onschatbaar huldeblijk voor haar van de Amerikaansche vrouwen.

Nog steeds werkt mevrouw Curie in haar laboratorium. Met de geneeskundige werking van het radium bemoeit ze zich niet — dat laat ze over aan de geneesheeren. Ze heeft om zich heen in haar werk een gansche kring van jonge geleerden, uit alle landen der wereld. In haar particulier leven blijft ze dezelfde van altijd: uiterst stil en bescheiden, zeer teruggetrokken levend.

In 1927 las ik eens een aardig stukje over haar, dat zoo goed naar voren brengt hoe ze is. Ze moest naar Kopenhagen reizen om lezingen over radium te houden. De correspondent van de N. Rott. Crt. ging ook naar Kopenhagen, louter voor die lezingen en in de hoop, madame Curie te zien; zoo mogelijk, te spreken. Bij hem in de coupé zat een heel klein dametje, armelrijk gekleed, een groote oude zwarte hoed op.

Hij wist, dat madame Curie een eenvoudige kleine oude dame was. En toch was zijn verbazing onuitsprekelijk, toen hij aan de bagage in het net ontdekte, dat daar madame Curie zat.

Nu komt het mooiste. Aan het station in Kopenhagen was alles klaar voor haar plechtige ontvangst. Deftige heeren in ambtsgewaad met ordeteekenen, chique dames met bloemenhulden.

Madame Curie moest hier niets van hebben. Ze trok haar ouwe, groote hoed dieper in haar oogen, gleed onopgemerkt tusschen de wachtenden door, waarvan niemand op het denkbeeld kwam, dat dat kleine, oude menschje de beroemde mevrouw Curie was — en was al lang en breed in 't hotel, toen de wachtenden opbelden en vroegen, of men daar iets omtrent madame Curie wist.

Het werken met de doordringende stralen heeft haar bloedarmoede bezorgd — sterk is ze nooit geweest — de ontbering en het onmenschelijk zware werk hebben haar geknauwd. Toch blijft ze doorwerken, tot heil van de menschheid. Onvermoeid — nooit de uren tellend, die ze achtereen in het laboratorium doorbrengt.

Moge mevrouw Curie nog lang voor de wereld gespaard blijven.